

Til:

Fakultetene
Studentparlamentet

Dato: 09.05.2025

Saksnr.: 2025/90767 KJERSTRU

Høring - Forslag til nytt opptaksregelverk for grunnutdanningene i høyere utdanning

Kunnskapsdepartementet (KD) har som oppfølging av *Meld. St. 20 (2023–2024) Opptak til høyere utdanning* (opptaksmeldingen) sendt forslag til ny opptaksforskrift på høring. De viktigste hovedelementene i dagens opptaksmodell videreføres, men et av hovedprinsippene for endringene som foreslås er at yngre søkere skal komme raskere i gang med høyere utdanning. Det er også et uttalt mål at opptaksregelverket skal være forståelig, forutsigbart og rettferdig.

Avdeling for studieadministrasjon (SADM) ber fakultetene komme med innspill til «Forslag til ny forskrift om opptak til høyere utdanning (opptaksforskrift)» **senest innen 26. mai**. Høringsnotatet og forskriftsutkastet ligger vedlagt i sin helhet, og er også tilgjengelig på regjeringens nettsider [Høyring – Forslag til ny forskrift om høyere utdanning \(opptaksforskrift\) - regjeringen.no](#).

Vi ber om innspill og tilbakemeldinger på forslaget i sin helhet. KD har bedt institusjonene om å både kommentere det vi er uenig i, men også gi vår støtte til de forslagene vi er enig i.

Vi gjør spesielt oppmerksom på følgende foreslåtte endringer og vurderinger SADM har gjort (sidetallene i overskriftene henviser til hvor bestemmelsene er omtalt i høringsnotatet). Vi gjør oppmerksom på at det SADM anser som opptakstekniske endringer ikke kommenteres her.

Endringer i 23/5-regelen (s. 14)

KD foreslår en endring i 23/5-regelen, som er en av måtene man kan fylle kravet til generell studiekompetanse. Til 23/5-regelen er det knyttet alderskrav (23 år eller mer), fagkrav (studiekompetansefagene norsk, engelsk, historie, samfunnskunnskap, matematikk og naturfag) og praksiskrav (krav om minst fem års arbeidspraksis og/eller annen praksis).

Departementet foreslår nå å fjerne praksiskravet, og vurderer samtidig om aldersgrensen skal økes fra 23 til 25 år. 25 år er også alderskravet for realkompetansesøkere (søkere som ikke har generell studiekompetanse, men kan få tilbud om studieplass basert på individuell vurdering av kvalifikasjonene sine).

SADM støtter forslaget om å fjerne praksiskravet i 23/5-regelen. Dokumentasjon og vurdering av praksis er tidkrevende for både søker og saksbehandler, og det er usikkert om praksiskravet faktisk gjør søkerne mer studiekvalifiserte.

SADMs oppfatning er at alderskravet for realkompetansesøkere bør være høyere enn kravet i 23/5-regelen. Vi mener det er uheldig om disse to søkergruppene har samme krav til alder, da dette vil gi mindre incentiv til søkere om å bestå fag i videregående skole for å fylle kravet til generell studiekompetanse etter 23/5-regelen. Får søkergruppene samme alderskrav, vil søkere som er 23 år eller eldre ha muligheten til å i stedet søke etter reglene for realkompetanse.

Vi ser også at et alderskrav på 23 år bedre legger til rette for at søkere som av ulike årsaker ikke har greid å fullføre hele det treårige løpet i videregående skole, men som har alle studiekompetansefagene, kan komme i gang med studier raskere.

Spesielle opptakskrav (s. 28)

KD foreslår i ny opptaksforskrift å videreføre bestemmelsene (med noen mindre justeringer) om spesielle opptakskrav i form av innholdskrav (krav om bestemte fag), nivåkrav (karakterkrav/krav om en viss skolepoengsum) og kvalifiserende opptaksprøve. For kvalifiserende opptaksprøve har departementet skissert to alternative løsninger, der de anbefaler løsning 1:

Løsning 1: Videreføre dagens ordning med opptaksprøver og at institusjoner som ønsker å innføre opptaksprøve må søke departementet om dette.

Løsning 2: Mulighet for institusjonene til å innføre opptaksprøve uten å søke departementet, til studier innen kunst og design. For alle andre studier må det søkes.

Departementet ønsker også å åpne for at institusjoner som har studier med spesielle opptakskrav (i form av bestemte fag eller karakter i fag i videregående opplæring), og som har ledige studieplasser etter hovedopptaket, får mulighet til å la søkere som ikke dekker de spesielle opptakskravene, kvalifisere ved å bestå en opptaksprøve via lokalt opptak. Opptaksprøven skal teste den samme faglige kompetansen som de spesielle opptakskravene skal sikre.

Vi gjør oppmerksom på at forslaget om opptaksprøve ikke omfatter nivåkravene på lærer-/lektorutdanningene, siden disse kravene ble innført sentralt av KD.

Som i dagens regelverk, forutsettes det at institusjoner som ønsker å innføre spesielle opptakskrav på sine studier, må søke departementet om å få godkjent dette. KD mener at det sikrer en vurdering hos institusjonene om hvorvidt det er nødvendig med spesielle opptakskrav, samtidig som KD vil kunne påse en nasjonal samordning på feltet og at det ikke blir innført krav som ikke er nødvendige.

KDs grunnprinsipp om at tilnærmet samme studier skal ha like opptakskrav gjelder fortsatt, og KD ser et potensiale for forenkling og samordning for de spesielle opptakskravene. Departementet ber om at institusjoner med spesielle opptakskrav til like studier, samarbeider om et felles høringsinnspill med tilbakemelding om hvilke endringer som kan føre til forenkling og færre tilleggskrav. Det er også en uttalt forståelse fra KDs side for at en samordning institusjonene imellom kan kreve tid, og at dette er et arbeid som trolig må fortsette også etter at ny forskrift er fastsatt.

SADM ber om tilbakemelding på endringsforslagene for spesielle opptakskrav, spesielt fra de fakultetene som har denne typen tilleggskrav til sine studier. Av innspillene bør det også gå

fram hvorvidt saken er drøftet med andre institusjoner med samme type studier, jf. KDs ønske om samarbeid i sektoren.

Vi ber også om innspill til hvilket forslag til løsning for kvalifiserende opptaksprøve som foretrekkes.

Endringer i bestemmelsen om kvote for førstegangsvitnemål (s. 44)

KD foreslår å øke aldersgrensen for søkere som skal konkurrere i kvote for førstegangsvitnemål fra 21 til 23 år. De mener dermed kvotestørrelsen må økes for å få til en reell økning av yngre søkere. Dagens kvote for førstegangsvitnemål er på 50 prosent. KD mener kvoten minst må øke med 20 prosentpoeng, til en kvote på 70 prosent, for å svare til en kvote på 55-60 prosent med dagens aldersgrense. KD har ikke simulert hva konsekvensene av økt aldersgrense og/eller økt kvote blir, og presiserer at en må kunne følge med på utviklingen og justere kvotestørrelsen framover ved behov.

SADM følger KDs argument om å øke kvoten for førstegangsvitnemål når aldersgrensen økes, gitt at det er et overordnet mål å få flere unge inn i høyere utdanning raskere enn i dag. Det er imidlertid vanskelig å vite fullt ut hvilke konsekvenser dette kan få, annet enn at det vil føre til en endring i studentmassen med en større andel yngre studenter.

Vi kan også anta at en økt kvote for førstegangsvitnemål kan få konsekvenser for gruppen yngre søkere som etter videregående skole må ta fag for å fylle spesielle opptakskrav til studier de søker. Etter reglene for å konkurrere i kvote for førstegangsvitnemål, vil ikke disse søkerne kunne konkurrere i førstegangsvitnemålkvoten. De må i stedet konkurrere i ordinær kvote, som etter de nye reglene som foreslås vil omfatte en mindre andel av totalantallet studieplasser enn før.

Ny tabell for omregning av IB-karakterer til norske karakterer (s. 48)

KD foreslår å ta i bruk en ny omregningstabell for søkere med dokumentasjon fra International Baccalaureate (IB). Den nye omregningstabellen er utarbeidet av Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir), etter samme statistiske metode som for øvrige omregningstabeller for utenlandsk videregående utdanning.

Dagens tabell for omregning er ikke laget på et rent statistisk grunnlag, og har gitt IB-søkere et fortrinn poengmessig i forhold til øvrige poengberegnbare søkere. Departementet mener at den nye omregningen er mer rettferdig, og at den i større grad enn den gamle tabellen sørger for likebehandling av karakterresultatene fra videregående opplæring for alle søkere.

SADM støtter forslaget til ny omregningstabell for IB, og mener det er riktig at omregningen er utarbeidet etter samme prinsipper som for utenlandsk videregående utdanning generelt.

Endringer i bestemmelsen om tilleggspoeng (s. 49)

Fjerning av tilleggspoeng er et av tiltakene KD har foreslått for å forenkle opptaksregelverket. I forslaget til ny forskrift legger departementet opp til å fjerne alderspoeng, tilleggspoeng for

fagskole/folkehøyskole/høyere utdanning, tilleggspoeng for fremmedspråk og naturbruk i videregående opplæring, samt kjønnspoeng (se punktet Kjønnsnøytrale kvoter).

Videre foreslås det å beholde tilleggspoeng for militær førstegangstjeneste og sivilteneste, men halvere antall poeng man kan oppnå for dette (fra 2 til 1 poeng). Likeledes ønsker departementet å beholde tilleggspoeng for realfag i videregående opplæring, men også justere ned til halvparten av poengene man kan oppnå etter dagens regler (dvs. at programfag på vg1- og vg2-nivå vil gi 0,25 poeng, med unntak av Matematikk R2 og Fysikk 2 som gir ett (1) poeng hver).

KD argumenterer med at når de fleste tilleggspoengene fjernes, er det viktig å justere ned de poengene som står igjen, slik at de ikke får en urimelig stor vekt i opptaket.

I tillegg til nevnte fjerning/reduksjon av poeng, ønsker KD å innføre en helt ny type poeng: tilleggspoeng for samisk som førstespråk i videregående opplæring. Faget er foreslått å gi ett (1) poeng.

SADM støtter på generelt grunnlag en forenkling av opptaksregelverket, og vurderer at tiltak for å fjerne/reducere antall tilleggspoeng søkere kan få, bygger opp om dette. Vi ber fakultetene om å tilbakemelde på de konkrete forslagene til endring i tilleggspoeng, samt tidspunktet for når endringene skal tre i kraft (se s. 71 i høringsnotatet).

Innføring av kjønnsnøytrale kvoter (s. 58)

UiO har flere studier med stor kjønnsubalanse i studentmassen. Per i dag er det kun profesjonsstudiet i psykologi som har tiltak i opptaksprosessen for å bedre kjønnsbalansen, i form av ett (1) kjønnspoeng for mannlige søkere. KD foreslår å fjerne ordningen med kjønnspoeng på studier med skjev kjønnsfordeling, og erstatte den med muligheten for å innføre kjønnsnøytrale kvoter.

I de kjønnsnøytrale kvotene vil en viss prosentdel av studieplassene bli satt av til begge kjønn. På studier med stor kjønnsubalanse der det er ønskelig med kjønnsnøytrale kvoter, vil disse kvoteplassene bli fylt først for å sikre et visst minimum av begge kjønn. Resterende plasser blir så fordelt etter ordinære rangeringsregler.

SADM er enig med KD i at opptaksregelverket bør gi mulighet for effektive tiltak rettet mot underrepresentert kjønn på studier med ujevn kjønnsfordeling. Generelt kan vi forutsette at kvoter er et mer treffsikkert tiltak enn kjønnspoeng for å rette opp skjev kjønnsbalanse på et studium. Det er imidlertid vanskelig å på forhånd forutse alle konsekvenser forslaget om kjønnsnøytrale kvoter kan få. Vi ser blant annet at det ikke er nevnt noe om hvorvidt det kan settes krav om en minstepoengsum (karakterpoeng fra videregående skole) for søkere i kvoten, for å kunne få tilbud om studieplass.

Vi ber om synspunkter på hva fakultetene ønsker å melde inn til KD om bruk av kjønnsnøytrale kvoter, og eventuelt hvilke hensyn som bør tas om man tar i bruk denne typen kvoter.

Innføring av nye rangerende opptaksprøver (s. 61)

I opptaksmeldingen varslet regjeringen at de ville se nærmere på lokale opptaksprøver som tiltak for rangering av søkere på studier med høye poenggrenser og stor konkurranse om

plassene. I forslaget til ny forskrift åpnes det nå for at institusjoner som ønsker det kan ta i bruk rangerende opptaksprøver som supplement til karakterbasert opptak, uten å søke departementet på forhånd. Det legges til grunn at det fortsatt må søkes om tillatelse dersom institusjonene ønsker andre former for rangerende opptaksprøve enn det som er fastsatt i forskrift.

KD har foreslått tre ulike modeller for rangerende opptaksprøve, der institusjonene selv kan velge hvilke de tar i bruk. Det åpnes også for en mulighet til å kombinere modell 1 og 2. Se nærmere beskrivelse av modellene på side 63-64 i høringsnotatet. Departementet foreslår at det til utformingen og gjennomføringen av rangerende opptaksprøver, skal ligge et krav om at institusjonene tilrettelegger for at søkere fra hele landet skal kunne delta.

SADM ber om synspunkter på de foreslåtte modellene for rangerende opptaksprøve, spesielt fra fakultetene med studier dette kan være aktuelt for. Vi gjør oppmerksom på at det i forbindelse med endringene i opptaksreglene, ikke er foreslått endring i tidslinjen for når avgangselever/privatister i videregående opplæring får vitnemål/eksamensresultater. For modell 2 som har krav om et visst antall skolepoeng, vil dermed tidsperioden for når en kan avvikle en opptaksprøve for avgangselever/privatister i praksis være kort, siden resultatene ikke foreligger før i slutten av juni.

Slik vi tolker forslaget til modell 2, vil det ikke være anledning til å gjennomføre opptaksprøve kun for et utplukk søkere, f.eks. søkere som kan dokumentere vitnemål fra videregående opplæring allerede på søketidspunktet.

Særskilt vurdering (s. 65)

Dagens opptaksforskrift muliggjør rangering etter særskilt vurdering for kvalifiserte søkere som kan dokumentere at de på grunn av spesielle forhold var på et høyere faglig nivå på videregående skole enn det karakterene deres viser. Søkere med innvilget særskilt vurdering kan få en kompensasjon for disse forholdene i en individuell rangering. Men dokumentasjonskravene er strenge, og for en del søkere er det vanskelig å skaffe til veie dokumentasjon fra videregående opplæring hvis det er mange år siden de var elever der. Dette kan føre til en forskjellsbehandling innad i søkergruppen.

Terskelen for å få særskilt vurdering er generelt svært høy; i hvert opptak er det kun et fåtall søkere som oppnår studieplass etter særskilt vurdering, og klager på særskilt vurdering utgjør en stor andel av klager på opptaksvedtak i sektoren. Særskilt vurdering er dessuten svært ressurskrevende både for søker og institusjon, og rangeringen er skjønnsmessig og dermed lite transparent. KD ønsker ikke å videreføre bestemmelsen om særskilt vurdering i ny opptaksforskrift.

SADM er enig med KD i at bestemmelsen om særskilt vurdering ikke fungerer etter intensjonen, og støtter forslaget om å fjerne den. UiO har også i tidligere høringsrunde støttet forslag om å fjerne muligheten til å få særskilt vurdering. Premisset den gang var imidlertid noe annerledes enn i dag, da det samtidig forelå forslag om en rangerende opptaksprøve (som alternativ til karakterbasert rangering) for alle søkergrupper. KD har ikke gått videre med rangerende opptaksprøve i forslaget, og muligheten for en alternativ rangeringsmåte faller dermed bort for denne søkergruppen.

Vi legger til grunn at tilrettelegging for søkerne skjer i videregående skole, før de søker opptak til høyere utdanning. De nylig innførte reglene for utvidet fullføringsrett i videregående opplæring, kan trolig også være til hjelp for elever som er i en situasjon der de vil trenge lenger tid på å fullføre videregående skole/ få vist sitt rette faglige nivå.

Tidspunkt for iverksetting av ny forskrift (s. 70)

Det legges til grunn at den nye forskriften blir vedtatt sommeren/høsten 2025, og at den trer i kraft fra og med opptak til studieåret 2026/2027. I sin vurdering av når endringene bør tre i kraft, har KD tatt særlig hensyn til endringer som har noe å si for elevers valg av fag i videregående opplæring. Departementet ønsker en trinnvis innføring av de større endringene i forskriften, og har skissert to alternativer der de selv foreslår alternativ 1 (se nærmere beskrivelse av alternativene i punkt 10.7, s. 73 i høringsnotatet).

SADM støtter KDs vurdering om at det er viktig at fremtidige søkere er godt kjent med opptaksreglene før de skal velge fag i videregående opplæring. De endringene som kan ha særlig betydning for valg av fag, er forslagene om endring i reglene for tilleggspoeng for bestemte fag og endringer i hvem som kan konkurrere i kvote for søkere med samisk språkkompetanse. I tillegg kan også forslaget om endret aldersgrense i 23/5-regelen og bortfall av muligheten for dobbeltrangering (se s. 42) ha noe å si for fagvalg.

SADM ber om fakultetenes innspill til forslaget om iverksetting av ny forskrift. Vi ønsker tilbakemelding på når endringene som har betydning for fagvalg i videregående opplæring bør iverksettes, og om andre endringer skal tre i kraft samtidig eller senere. Vi ber også om synspunkter på når endringene i tilleggspoeng etter videregående opplæring bør tre i kraft.

Med hilsen

Audun Digerud

studiedirektør

Henriette Kleivane

seksjonsleder

Dokumentet er elektronisk godkjent og har ingen underskrifter.

Saksbehandler: *Kjersti Rusten*, kjersti.rusten@admin.uio.no